

Vyhodnocení účinnosti fungicidní ochrany proti klasovým fuzáriím v soutěži pěstebních technologií ozimé pšenice 2020

(The evaluation of fungicidal efficacy against scab in spikes (*Fusarium* spp.)
in winter wheat growing technology competition 2020)

Tvarůžek Ludvík, Polišínská Ivana, Jergl Zdeněk
Agrotest fyto, s.r.o., Havlíčkova 2787, Kroměříž

Souhrn: Silný výskyt fuzárií v klasech ozimé pšenice v roce 2020 umožnil vyhodnocení významných epidemiických faktorů a možností regulace infekce. Epidemie souvisela s několika se opakujícími deštivými obdobími v době kvetení porostů, trvajících jeden měsíc. Z toho důvodu byly postiženy v podstatě všechny skupiny ranosti odrůd. V 47 technologiích pěstování bylo použito 25 odrůd ozimé pšenice, některé odrůdy byly zastoupeny vícekrát: RGT Sacramento (9 x), RGT Reform (5 x), Viriato (4 x), LG Orlice (3 x), Illusion (3 x), Asory (2 x) a Gordian (2 x). Nízkých i vysokých hodnot obsahu DON bylo dosaženo u odrůd z různých skupin ranosti. Odrůdy RGT Sacramento, RGT Reform a Viriato vykazovaly širokou variabilitu obsahu DON v zrně, což ukazovalo na různě efektivní fungicidní zákrok. Fungicidní ošetření realizovaná v termínech od 2.6. do 11.6. znamenaly významně nižší obsah DON v zrně po sklizni. Bylo vyhodnoceno, že existoval negativní významný vztah mezi obsahem DON a výnosem a mezi obsahem DON a termínem provedení fungicidního ošetření. Znaky charakterizující strukturu porostu (výška rostliny, hustota a polehnutí) neměly na hodnoty obsahu DON vliv.

Klíčová slova: Pšenice ozimá, fungicidy, fuzária v klasech, odrůdy

Abstract: Severe occurrence of scab in winter wheat ears in season 2020 enabled to evaluate an important epidemiological factors and the possibilities of infection regulation. The epidemic was related to several repeatedly occurring rainy periods in growing stage of wheat flowering all together more than one month long. 25 varieties were used in 47 growing technologies, some of them were used more times: RGT Sacramento (9 x), RGT Reform (5 x), Viriato (4 x), LG Orlice (3 x), Illusion (3 x), Asory (2 x) and Gordian (2 x). Both low and high levels of DON content were found in varieties early as well as late ripening. Varieties RGT Sacramento, RGT Reform and Viriato showed wide variability of DON in grain, which indicated different success of treatment with fungicides. Applications realized from 02. June till 11. June expressed significantly lower DON grain content after the harvest. Highly significant negative relationship was found between DON content and yield and between DON content and date of fungicide treatment. The parameters which characterize a stand structure (plant height, stand density and lodging) didn't show any effect on DON content.

Key Words: Winter wheat, fungicides, *Fusarium* spp. in ears, varieties

Úvod

V minulém roce se po řadě let vyskytlo silné napadení klasů pšenice fuzárií. Napadení bylo zřetelné a výrazné na konci měsíce června, tedy v období pozdní mléčné zralosti porostů. Po sklizni byl v zrně potvrzen značný výskyt mykotoxinu DON (deoxynivalenol) a tak je vhodné se na tento dílčí segment ochrany zaměřit a analyzovat ho. K dispozici bylo téměř 50 různých pěstebních technologií, které jejich zadavatelé ošetřovali různými fungicidy v rozdílných termínech aplikací. V pokusu byla využita relativně široká škála odrůd, které jsou pro pěstitele dnes perspektivní, což přinášelo do výsledných zjištění další faktor proměnlivosti. Úvodem je vhodné si připomenout některé skutečnosti, které jsou významné právě pro rozvoj epidemie této závažné choroby.

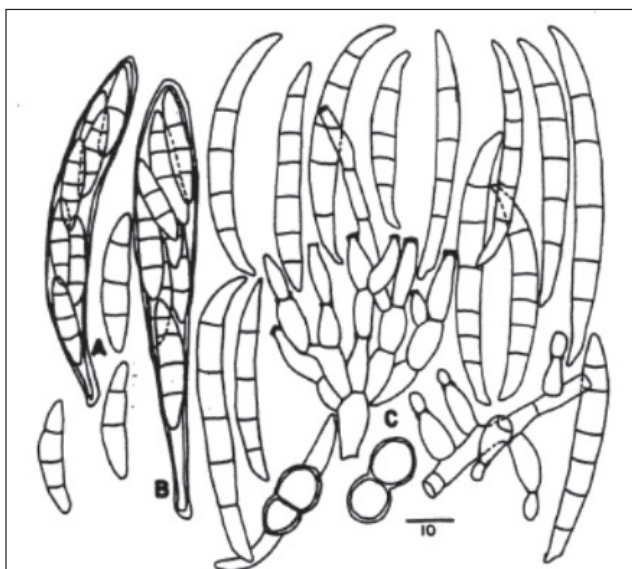
Rozhodujícím epidemiologickým úsekem vývoje porostu pšenice je krátké období kvetení, ve kterém jsou klasy obilnin citlivé k napadení fuzárií (od květu po voskovou zralost zrna). V tu dobu dochází k pronikání infekčních vláken do pletiv kvetoucích klásků. Primární infekce může nastat jak askosporami, tak makrokonidiemi (obr. 1), které se uchytily na plevách klásků. Askospory, které dopadly na doposud nekvetoucí klasy, jejichž prašníky se ještě neobjevily, mohou po dobu několika dnů zůstat životaschopné a později pronikat do prašníků. Konidie však mohou pronikat plevami i přímo, ale jejich životnost je naopak kratší (Iřeta, M. J., 1986).

Hlavním zdrojem inokula jsou infikované posklizňové zbytky obilniny a kukuřice, ležící na povrchu půdy. Tyto rostlinné zbytky,

kteří leží v povrchových částech ornice jednu nebo i dvě zimní období, se v pozdním jarním období pokrývají plodnicemi – peritheciemi. Především v prvním roce se na posklizňových zbytcích z plodnic uvolňují makrokonidie, které pomocí deště a větru způsobují přenos infekce do klasů, především na kratší vzdálenosti. V delším časovém intervalu dozrávají v peritheciích i askospory, které jsou při vysoké vlhkosti vzduchu přenášeny větrem na větší vzdálenosti. Na infikovaných klasech, listových pochvách a stéblech se mohou v omezené míře rovněž v pozdějších fázích vývoje zrna vytvářet další makrokonidie, které slouží jako sekundární inokulum ještě v průběhu dozrávání. Slouží také k šíření infekce na další hostitelské druhy rostlin. Náznorný ná-kres jednotlivých zárodků v mikroskopickém zvětšení je vidět na obr. 1 (Sutton, 1971).

Příznaky napadení klasů se mohou při vysoké vlhkosti vzduchu projevit již 72 hodin od infekce. Infikované klásky ztrácejí rychle chlorofyl a jejich zelená barva nejprve bledne. Infekce se může projevit v kterékoliv části klasu, ale s ohledem na hierarchii kvetení v klase (nejprve kvete střední třetina klasu) se v ní infikované klásky objevují nejčastěji. S postupem času napadené klásky a jejich báze schnou, jsou často zbarveny růžovým až broskvovým odstínem. Nakonec se na zcela napadených klasech často objevují černě, které jsou již jen saprofytními organismy. Ty signalizují, že napadená pletiva jsou již odumřelá.

Pokud je infekce velmi silná, mohou být napadená zrna zbarvena růžově s vatovitým povlakem a jsou výrazně lehčí v důsledku nedostatečně vytvořeného endospermu zrna. Mírnější napadení se projevuje deformacemi obilí, jejich zkroucením a změnou

Obr 1: *Fusarium graminearum* (*Gibberella zeae*).
A-B: Vřečka a askospory, C: makrokonidie a konidiofory, podle
Bootha, 1971

barvy na světlejší. Při pozdějším napadení, když je zrna již vyvinutá nebo při slabším napadení nemusí být symptomy na zrna vůbec patrné, přesto však mohou být mykotoxiny v zrna obsaženy. V důsledku snížení hmotnosti zrna může dojít k ovlivnění parametru hmotnosti tisíce zrn i objemové hmotnosti. Používané pěstební postupy hrají významnou roli v přežívání zdrojů budoucí epidemie, zaorání těchto zbytků snižuje primární zdroj infekce pro následující rok. Pro jeho úplnou likvidaci je však třeba, aby byly zbytky zcela rozloženy. Tomu napomáhá vyvážená biologická aktivita antagonistických mikroorganismů v půdě.

Obr 2: Vyprázdňená perithecia fuzárií na slámě kukuřice, rok 2019

Materiál a metody

47 pěstebních technologií ozimé pšenice bylo ošetřováno podle zadaných metodik podle pravidel Soutěže pěstebních technologií“ (více na <https://www.vukrom.cz>). Porosty byly vysety ve znárodněném uspořádání ve čtyřech opakováních v parcelách velikosti 10 m². Celkem bylo použito 25 odrůd, z nichž následující byly zkoušeny ve více technologiích:

RGT Sacramento (9 x), RGT Reform (5 x), Viriato (4 x), LG Orlice (3 x), Illusion (3 x), Asory (2 x) a Gordian (2 x). Předplodinou byla ozimá řepka.

V období po vymetání byl hodnocen výskyt napadení klasů fuzárií, které se vyvinulo díky výrazně deštivému počasí v podmínkách přírodní infekce. V témže období byly vyhodnoceny vybrané parametry struktury porostu: průměrná výška rostlin (cm), hustota porostu jako počet klasů na m² a stupeň polehnutí porostu.

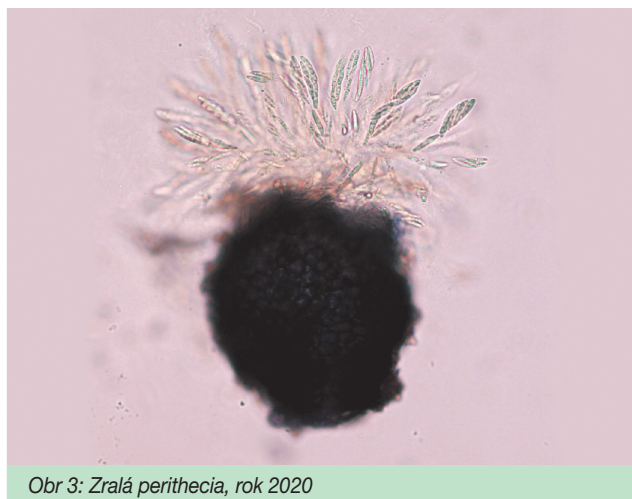
Bylo provedeno výnosové vyhodnocení pokusu a následně byly u sklizeného zrna stanoveny tyto parametry potravinářské kvality: HTS (g), objemová hmotnost (kg/hl), pádové číslo (s), obsah dusíkatých látek (%) a hodnota Zeleného testu (ml). Metodou ELISA byl stanoven obsah mykotoxinu deoxynivalenol (DON) v zrně. Tento parametr byl využit jako základ pro srovnávání efektivity fungicidních zákroků na klasová fuzária.

Ve vztahu k výskytu fuzárií byly hodnoceny vždy poslední provedené fungicidní aplikace, u kterých byly pro analýzy využity informace o datu ošetření a jemu odpovídající růstové fázi porostu. Výsledky byly porovnány pomocí korelační analýzy.

Výsledky a diskuze

Naše pracoviště v rámci služby monitoring – signalizace – doporučení pravidelně sleduje stav zralosti infekčních zárodků fuzárií na posklizňových zbytcích kukuřice. Zjištěné informace vztahujeme ke konkrétnímu vývoji a růstu porostů pšenice v daném roce. Hodnotíme, jaké je riziko, že se období kvetení obilniny překryje s fází uvolňování zárodků z dozrálých plodnic do prostředí.

Tímto způsobem jsme identifikovali například na konci května roku 2019, že u nadpoloviční většiny sledovaných vzorků byly již zárodky uvolněny a plodnice zůstaly prázdné (obr. 2). Tou dobou se porosty teprve blížily k období kvetení, takže riziko výskytu epidemie bylo nakonec nízké.

Obr 3: Zralá perithecia, rok 2020

Naproti tomu v minulém epidemickém roce 2020 byla situace odlišná. V řadě oblastí byly plodnice patogena ke dni 25. května (den, kdy byly vzorky zbytků svezeny z polí do kroměřížské laboratoře) ve stádiu před dozráním nebo až plně zralé a často hojně se vyskytující (obr. 3). Hlavní období kvetení pšenice, které nastalo na počátku června se tak nacházelo v kontaktu s dostupným zdrojem infekce.

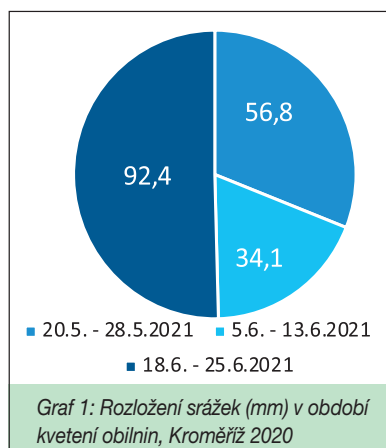
Tab. 1: Přípravky použité pro konečné fungicidní ošetření ozimých pšenic v zadáních soutěže pěstebních technologií Kroměříž 2020

Název přípravku	Držitel povolení (registrant)	Účinná látka	Obsah účinné látky	Max. dávka na 1 ha
Alterno	BASF SE	metconazole	60 g/l	1,5 l/ha
Amistar	Syngenta Limited	azoxystrobin	250 g/l	0,8 l/ha
Azbany	Nufarm GmbH and Co KG	azoxystrobin	250 g/l	0,8 l/ha
Bell Pro	BASF SE	boskalid, epoxiconazole	233+67 g/l	1,5 l/ha
Boogie Xpro	Bayer AG	bixafen, prothioconazole, spiroxamin	50+100 +250 g/l	0,9 l/ha
Bounty	Rotam Agrochemical Europe Ltd	tebuconazole	430 g/l	0,6 l/ha
Buzz Ultra DF	HELM AG	tebuconazole	750 g/kg	0,33 kg/ha
Curbatur 250 EC	Bayer AG	prothioconazole	250 g/l	0,8 l/ha
Dirigent	Syngenta Crop Protection AG	difenoconazole, tebuconazole	100+250 g/l	1 l/ha
Elatus Era	Syngenta Crop Protection AG	benzovindiflupyr, prothioconazole	75+150 g/l	1 l/ha
Fezan Plus	Oxon Italia S.p.A.	chlorthalonil, tebuconazole	166+60 g/l	3 l/ha
Fujara	Belchim Crop Protection	prochloraz	450 g/l	1 l/ha
Gigant	Syngenta Crop Protection AG	isopyrazam, prothioconazole	125+150 g/l	1 l/ha
Horizon 250 EW	Bayer AG	tebuconazole	250 g/l	1 l/ha
Hutton	Bayer AG	prothioconazole, spiroxamin, tebuconazole	100+250+100 g/l	0,8 l/ha
Impulse Gold	Bayer S.A.S.	prothioconazole, spiroxamin	160+300 g/l	1 l/ha
Librax	BASF SE	fluxapyroxad, metconazole	62,5+45 g/l	2 l/ha
Mandarin	Bayer AG	bixafen, tebuconazole	50+166 g/l	1,5 l/ha
Metkon 60	Globachem nv	metconazole	60 g/l	1,5 l/ha
Mollis 450 SC	INNVIKO Sp. z o.o.	azoxystrobin, difenoconazole, tebuconazole	200+125+125 g/l	0,9 l/ha
Osiris	BASF SE	epoxiconazole, metconazole	37,5+27,5 g/l	3 l/ha
Prosaro 250 EC	Bayer AG	prothioconazole, tebuconazole	125+125 g/l	0,75 l/ha
Soligor	Bayer AG	prothioconazole, spiroxamin, tebuconazole	53+224+148 g/l	0,7 l/ha
Soprano	Adama CZ	epoxiconazole, metconazole	125 g/l	1 l/ha
Spectre Maxx	Globachem nv	prothioconazole	300 g/l	0,65 l/ha
Starpro	Rotam Agrochemical Europe Ltd.	tebuconazole	430 g/l	0,6 l/ha
TebuGUARD	Helm AG	tebuconazole	250 g/l	1 l/ha
Tebusha 25% EW	Sharda Worldwide Exports Pvt.Ltd.	tebuconazole	250 g/l	1 l/ha

Tab. 2: Schematické znázornění rozložení klasových ošetření fungicidy v rámci pokusu

srážková období															
růstová fáze průměr															
N	Odrůda	Ranost	20.5.–28.5.			BBCH 49-57	BBCH 49-57	BBCH 49-59	BBCH 57-61	BBCH 61-69	5.6.–	13.6.	BBCH 69-71	BBCH 71-73	18.6.–25.6.
			BBCH 49-57	21.05.20	27.05.20										
			21.05.20	21.05.20	27.05.20	02.06.20	04.06.20	09.06.20	11.06.20	17.06.20	Napadení klasů (%) 26.6.	DON (µg/kg)			
1	RGT Sacramento	středně raná			*						x	262			
2	RGT Sacramento	středně raná			*						x	422			
3	RGT Reform	polopozdní - pozdní				*					0	399			
4	RGT Depot	polopozdní - pozdní				*					0	762			
5	RGT Sacramento	středně raná			*						x	489			
6	Ponticus	polopozdní				*					0	224			
7	Chiron	středně raná									0	550			
8	Askaban	polopozdní									x	1311			
9	RGT Reform	polopozdní - pozdní			*						0	210			
10	Viriato	raná				*					x	212			
11	Gordian	polopozdní								*	xx	413			
12	Sacramento	středně raná								*	xx	471			
13	Fenomen	středně raná		*		*					xx	460			
14	KWS Silwerstone	polopozdní	*	*		*					x	416			
15	Julie	velmi raná									x	509			
16	Liseta	poloraná									x	913			
17	Safari	polopozdní - pozdní	*								xx	602			
18	Dancing Queen	polopozdní - pozdní	*								xx	564			
19	Illusion	polopozdní			*	*					x	310			
20	Frisky	polopozdní				*					x	133			
21	Asory	polopozdní - pozdní						*			0	99			
22	V3 72-18	středně pozdní - pozdní	*								xx	1850			
23	Illusion	polopozdní	*					*			0	159			
24	LG Keramik	polopozdní						*			xx	576			
25	Illusion	polopozdní						*			0	321			
26	RGT Sacramento	středně raná				*					x	102			
27	Viriato	raná			*						x	379			
28	RGT Sacramento	středně raná								*	x	322			
29	LG Orlice	polopozdní								*	x	366			
30	LG Mocca	polopozdní - pozdní						*			x	152			
31	LG Orlice	polopozdní					*	*			x	239			
32	RGT Reform	polopozdní - pozdní			*			*			x	367			
33	RGT Reform	polopozdní - pozdní				*		*			x	104			
34	Liseta	poloraná						*			0	129			
35	LG Imposanto	pozdní - velmi pozdní						*			0	122			
36	RGT Reform	polopozdní - pozdní						*			0	167			
37	RGT Sacramento	středně raná	*					*			0	80			
38	RGT Sacramento	středně raná	*								0	243			
39	Viriato	raná	*								0	360			
40	RGT Sacramento	středně raná						*			0	274			
41	LG Orlice	polopozdní - pozdní						*			0	370			
42	RGT Venezia	středně raná			*						0	943			
43	Viriato	raná			*						x	502			
44	Gordian	polopozdní								*	x	454			
45	ASORY	polopozdní - pozdní								*	0	263			
46	V2 29-17	středně raná - raná	*							*	x	248			
47	V2 63-18	polopozdní	*							*	x	412			

Pozn. Napadení klasů občasně (x) a výrazně (xx)

S přihlédnutím k známému faktu podpůrného vlivu srážek a vysoké vlhkosti na počáteční průběh infekce se v minulém roce vytvořily pro rozvoj fuzarií mimořádně příhodné podmínky. Graf 1 přináší informaci o rozložení deštivých období v oblasti Kroměříže. Téměř 200 mm srážek napršelo za období jednoho měsíce, v době před a v průběhu kvetení porostů. Je to třetina ročního úhrnu pro danou oblast. Polovina (přes 90,0 mm) napršela v třetí dekádě května, druhá polovina připadla na měsíc červen (od 5. června do 25. června) ve dvou periodách. Z uvedeného vyplývá, že epidemické podmínky byly výjimečně příhodné ve prospěch patogena, což se ve výsledku napadení potvrdilo.

Použité fungicidy

Fungicidní ochrana patří k základním regulačním opatřením snižujícím rozsah poškození porostů obilnin fuzárií. Její použití je sledováno dlouhodobě na řadě pracovišť na celém světě. Opakovaně se prokázalo, že dobrou účinnost vykazují některé DMI- účinné látky (azolů) (Avozani a kol., 2014). Spektrum efektivních azolů zůstává po dlouhou dobu velmi podobné a patří mezi ně např. prothioconazole, metconazole, tebuconazole, ze skupiny imidazolů prochloraz. Přehled přípravků a v nich obsažených účinných látek, které byly použity, je uveden v tabulce 1. V klasových aplikacích se objevila celá řada přípravků podle různých komerčních zdrojů, v nichž se ve všech vyskytovala některá z výše uvedených účinných látek. Z toho důvodu lze považovat volbu fungicidu za správnou a nebude v naší další analýze hrát rozhodující roli. Je třeba podotknout, že jako ošetření k ochraně klasů byla uvažo-

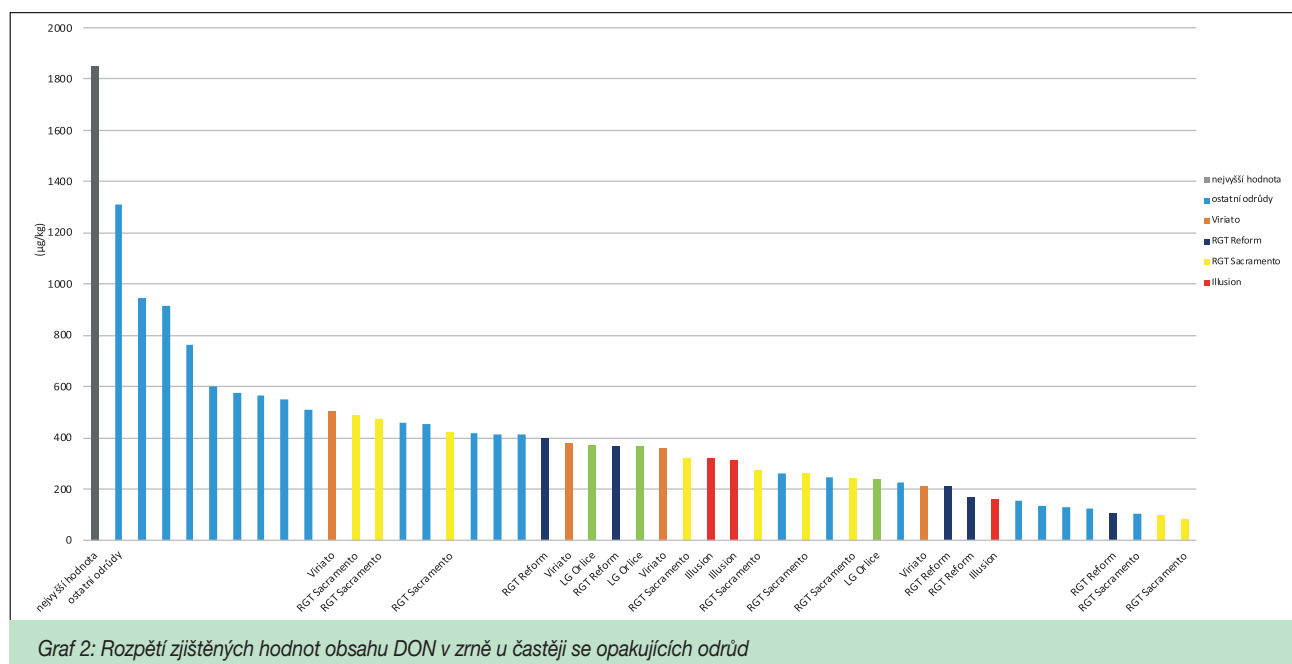
váno poslední provedené, často jako druhé v sezóně. Ve čtyřech případech nebyla ochrana klasů realizována a fungicidní ošetření směřovalo již v dřívějším termínu proti listovým chorobám (var. 7, 8, ošetřené fungicidem Bell Pro 0,8 l/ha v BBCH 37 a var. 15, 16, které byly v BBCH 34–37 ošetřeny přípravkem Amistar v dávce 0,8 l/ha). Ve všech těchto případech byl po sklizni v zrně potvrzen nadprůměrný obsah mykotoxinu DON.

Použité odrůdy

V pokusu byla využita široká škála odrůd, které se liší v řadě znaků. Z našeho pohledu nejvýznamnější je samozřejmě nižší citlivost na napadení fuzárií. Odrůdová geneticky založená odolnost k napadení fuzárií je klíčovým faktorem cíleného boje s chorobou. Prověřujeme ji v uměle infikovaných pokusech, které v minulém roce vykazovaly extrémně vysoké hodnoty napadení. Důležitou skutečností je, že v dnešní široké nabídce odrůd existují i ty, které jsou k fuzáriím méně citlivé a rozvoji choroby na základě různých mechanismů odolávají (například odrůdy Dagmar, Illusion, Ponticus). V celkové bilanci však můžeme na základě těchto testů potvrdit, že většina odrůd v nich byla napadena fuzárií silně a tudíž se u nich vyžaduje v případě potřeby provádění fungicidní aplikace.

Pro úspěch fungicidní ochrany je však neméně důležitá další odrůdová vlastnost a tou je ranost odrůdy. V tomto polním pokusu, jak jsme již uvedli, existovala prakticky měsíc dlouhá perioda dešťů, takže se riziko vzniku epidemie dotklo odrůd raných i pozdních. V tabulce 2 je uvedeno načasování aplikací. Je rozloženo do čtyřtýdenního úseku. Víme, že rané odrůdy kvetly koncem května, odrůdy z hlavního spektra raností pak v první dekádě června s přechodem do kvetení odrůd pozdních. Na příkladu polorané odrůdy Liseta si jako u jedné z mála můžeme porovnat, jaká hodnota obsahu DON byla zjištěna u porostu bez cílené ochrany klasů (var. 16, viz. výše uvedené vynechání aplikace do klasů) a při využití ošetření fungicidy (var. 34). Ošetřený porost měl obsah mykotoxinu osminový oproti neošetřenému.

Některé odrůdy byly použity ve více technologiích a je zajímavé se podívat na rozložení hodnot obsahů mykotoxinu po sklizni (Graf 2).

Tab. 3: Výsledky napadení fuzárií klasů v sledovaných technologiích

Var.	Odrůda	DON (µg/kg)	Napadení klasu	Název přípravku	Použitá dávka (l/ha)	Datum aplikace	BBCH od	BBCH do
15	Julie	509	x	Amistar	0,80	30.04.20	33	37
16	Liseta	913	x	Amistar	0,80	30.04.20	33	37
7	Chiron	550	0	Bell Pro	0,80	07.05.20	37	
8	Askaban	1311	x	Bell Pro	0,80	07.05.20	37	
17	Safari	602	xx	Elatus Era	1,00	21.05.20	49	57
18	Dancing Queen	564	xx	Elatus Era	1,00	21.05.20	49	57
38	RGT Sacramento	243	0	Elatus Era	1,00	21.05.20	49	57
39	Viriato	360	0	Elatus Era	1,00	21.05.20	49	57
1	RGT Sacramento	262	x	Impulse Gold	1,00	27.05.20	55	
2	RGT Sacramento	422	x	Mandarin	1,20	27.05.20	55	
5	RGT Sacramento	489	x	Fezan Plus	2,50	27.05.20	49	59
27	Viriato	379	x	Librax+Azbany	1,5+0,5	27.05.20	49	59
42	RGT Venezia	943	0	Fezan Plus	2,50	27.05.20	49	59
43	Viriato	502	x	Fezan Plus	2,50	27.05.20	49	59
3	RGT Reform	399	0	Fezan Plus	2,50	02.06.20	57	61
4	RGT Depot	762	0	Fezan Plus	2,50	02.06.20	57	61
6	Ponticus	224	0	Fezan Plus	2,50	02.06.20	57	61
9	RGT Reform	210	0	Dirigent	1,00	02.06.20	57	61
10	Viriato	212	x	Gigant	0,80	02.06.20	57	61
19	Illusion	310	x	Boogie Xpro	1,00	02.06.20	57	61
20	Frisky	133	x	Hutton	0,80	02.06.20	57	61
26	RGT Sacramento	102	x	Librax+Azbany	1,5+0,5	02.06.20	57	61
32	RGT Reform	367	x	Mollis 450 SC	0,90	02.06.20	57	61
13	Fenomen	460	xx	TebuGUARD	0,70	04.06.20	61	69
14	KWS Silverstone	416	x	TebuGUARD	0,70	04.06.20	61	69
21	Asory	99	0	Bounty + Soprano	0,5+0,6	09.06.20	69	
24	LG Keramik	576	xx	Buzz Ultra DF	0,16	09.06.20	67	
25	Illusion	321	0	Buzz Ultra DF	0,16	09.06.20	67	
30	LG Mocca	152	x	Alterno+Curbatur 250 EC	0,5+0,5	09.06.20	69	
31	LG Orlice	239	x	Alterno+Curbatur 250 EC	0,5+0,5	09.06.20	69	
33	RGT Reform	104	x	Mandarin+Horizon 250 EW	0,8+0,6	09.06.20	69	
34	Liseta	129	0	Hutton+Curbatur 250 EC	0,6+0,3	09.06.20	69	
22	V3-72-18	1850	xx	Spectre Maxx	0,80	11.06.20	71	
23	Illusion	159	0	Spectre Maxx	0,80	11.06.20	71	
35	LG Imposanto	122	0	Osiris	1,60	11.06.20	69	
36	RGT Reform	167	0	Prosaro 250 EC	0,75	11.06.20	71	
37	RGT Sacramento	80	0	Gigant	0,80	11.06.20	71	
40	RGT Sacramento	274	0	Soligor+Starpro	0,5+0,4	11.06.20	71	
41	LG Orlice	370	0	Starpro+Fujara	0,4+0,5	11.06.20	71	
46	V2-63-18	412	x	Spectre Maxx	0,80	11.06.20	71	
47	V2-29-17	248	xx	Spectre Maxx	0,80	11.06.20	71	
11	Gordian	413	xx	Tebusha 25 EW	0,80	17.06.20	69	
12	RGT Sacramento	471	xx	Tebusha 25 EW	0,80	17.06.20	69	
28	RGT Sacramento	322	x	Metkon 60+Spectre Maxx	0,5+0,5	17.06.20	69	
29	LG Orlice	366	x	Metkon 60+Spectre Maxx	0,5+0,5	17.06.20	69	
44	Gordian	454	x	Tebusha 25 EW	0,80	17.06.20	69	
45	Asory	263	0	Tebusha 25 EW	0,80	17.06.20	69	
	průměr	409						

Pozn.:   nadprůměrné hodnoty obsahu mykotoxinu DON
  významně nižší hodnoty obsahu mykotoxinu DON

Nejčastěji zastoupenou byla odrůda RGT Sacramento (9 technologií). S touto odrůdou byla dosažena vůbec nejnižší hodnota DON a to u technologie 37. Je zajímavé, že tento porost byl ošetřen 11. června, až na konci kvetení a to dávkou prothioconazole 120 g/ha v dvousložkovém přípravku Gigant. Předcházelo tomu však ještě jedno fungicidní ošetření, provedené již 21. května v plném metání. Zde byl použit přípravek Delaro a tak byla i tehdy do porostu aplikována ú. l. prothioconazole v přepočtu v dávce 130 g/ha. Tímto ošetřením byla dávka triazolové látky v podstatě rozdělena na poloviny a aplikována v odstupu necelých tří týdnů, což je optimum. Došlo tak s největší pravděpodobností k trvalejšímu pokrytí rostlin efektivní fungicidní ochranou. Celkově můžeme konstatovat, že u odrůdy RGT Sacramento bylo zjištěno široké rozpětí hodnot obsahu DON, většina byla pod průměrem pokusu. Široké rozpětí dosažených výsledků je vidět i u dalších častěji použitých odrůd – RGT Reform a Viriato. Všechny technologie, ve kterých byly použity odrůdy Illusion a LG Orlice měly obsahy mykotoxinu podprůměrné. Je patrné, že nízkých i vysokých hodnot obsahu DON bylo dosaženo u odrůd z různých skupin ranosti, což potvrzuje, že loňská epidemie byla časově rozprostřena do dlouhého období.

Souhrn

Podrobnější přehled jednotlivých aplikací ve vztahu k termínu ošetření je uveden v tabulce 3. Jednotlivé technologie z pokusu jsou tentokrát seřazeny podle data provedení fungicidního zákroku. Statisticky významně nižší hodnoty obsahu DON v zrně se objevují v intervalu ošetření od 2.6. do 11.6. tedy v první dekádě června. Nejvíce nadprůměrných hodnot pak bylo zjištěno u technologií, které byly ošetřeny ještě před kvetením, nebo v menším počtu naopak opožděně. Takto je vcelku zřetelně vymezené kritické období pro napadení, ve kterém se aplikace projeví nejvýrazněji.

Tab. 4: Vztah mezi obsahem mykotoxinu DON v zrně a vybranými vegetačními, výnosovými a kvalitativními znaky

	DON (μg/kg)	DON (μg/kg)
Průměrná výška (cm)	0,19	průkaznost nezjištěna
počet klasů/m ²	0,16	průkaznost nezjištěna
polehnutí porostu	-0,22	průkaznost nezjištěna
fáze růstu v aplikaci	-0,35	záporná **
výnos (t/ha)	-0,44	záporná **

Pozn.: ** je průkaznost při 99 %

Míra napadení porostů chorobami se může odvíjet od řady faktorů, které ovlivňují citlivost rostliny, její kondici a vnímavost k infekci, ale také vytvářejí epidemicky příhodné mikroklima. U listových chorob se například velmi výrazně projevuje zastínění nižších listových pater, které zvyšuje náchylnost například ke skvrnitostem typu bráničatek. Z toho důvodu jsme se pokusili prověřit vztah mezi konečným dopadem napadení fuzárií jako hladiny mykotoxinu DON v zrně a vybranými znaky (tab. 4). Znaky, které by mohly vystihovat strukturu porostu, jsou jeho hustota, vyjádřená v počtu klasů na jednotku plochy (1 m²) a průměrná výška rostlin. Častým jevem v minulém roce bylo polehnutí, které se vyskytlo právě v období tvorby zrna a také významně změnilo u postižených porostů jejich vlastnosti, především vzdušnost a dobu, po kterou jsou rostliny ovlhčeny. Ani u jednoho z nich jsme však závislost nenašli, což lze vysvětlit tak, že prvotní infekce se šíří prouděním vzduchu a srážek a dopadá na nejvýše položené části rostlin – klasy, bez ohledu

na výšku a hustotu porostu. Poléhání většinou postihlo porosty v době následné po infekcích klásků.

Naproti tomu vysoce významný negativní vztah byl potvrzen pro termín, kdy byl porost ošetřen, vyjádřený údajem o fázi růstu BBCH. Toto zjištění potvrdilo předešlý komentář k tabulce 3, ve kterém jsme tuto souvislost podrobně komentovali. V našem případě, čím dříve byl porost naposledy fungicidně ošetřen, tím vyšší mohla být očekávaná hodnota obsahu DON.

Výsledky potvrdily také významný vliv napadení klasovými fuzárií na výnos – technologie s vyšším obsahem DON měly průkazně nižší výnos. Hlavním důvodem snížení výnosu pšenice po napadení klasů patogeny *Fusarium* je nižší počet zrn v napadeném klasu i jejich nižší hmotnost (Mesterházy a kol., 2015).

Hlavním negativním důsledkem napadení klasů obilovin houbami rodu *Fusarium* je kontaminace zrna mykotoxiny. Vzhledem k negativním důsledkům konzumace potravin kontaminovaných mykotoxiny na zdraví člověka platí pro obsah DON v potravinářských obilovinách limitní hodnota obsahu max 1250 μg/kg. Z hodnocených variant tento limit nesplnily dvě, a to technologie s odrůdou Askaban a s novošlechtěním V3-72-18.

Závěr

Potvrdilo se, že fuzárie se v příhodných podmínkách mohou stát zásadním problémem ochrany proti chorobám, který je třeba řešit při dobré znalosti souvisejících informací. Těmi jsou především klimatické podmínky pro infekci a informace o dostupném zdroji infekce. Další zásadní informací je doba kvetení porostů, která je závislá na průběhu ročníku a na ranosti (pozdnosti) odrůd. Je prokázána dobrá účinnost několika fungicidních látek z chemické skupiny DMI (azolů), kterou doplní další novinky, ale bez jejich dostupnosti je účinná regulace fuzárií v epidemickém ročníku nemožná. Odrůdy se liší více ve vegetačních znacích včetně termínu kvetení, než v odolnosti k chorobě, i když existují výjimky. Pokud bylo složité provést regulaci napadení fuzárií v těchto pečlivě vedených pěstebních technologiích, je třeba být opatrní se zaváděním „bezchemického“, „ekologicky čistého“ pěstování do přímé produkce potravin – pro zdraví konzumentů může být výrazně rizikovější mykotoxiny kontaminovaná produkce, než se na první nekalifikovaný pohled zdá.

/Recenzováno/

Poděkování

Výsledky byly získány s využitím institucionální podpory na dlouhodobý koncepční rozvoj výzkumné organizace Agrotestu fyto, s.r.o. (MZE-RO1118).

Literatura:

- Avozani, A., Melo Reis, E., Baldiga Tonin, R.: In vitro sensitivity reduction of *Fusarium graminearum* to DMI and QoI fungicide. *Summa Phytopathologica*, 40, 2014, 4, s. 358–364.
- Booth, C.: The genus *Fusarium*. Commonwealth Mycological Institute, 1971, Kew Surrey, England.
- Mesterházy Á., Lehoczki-Krsjak S., Varga M., Szabó-Hevér Á., Tóth B., Lemmens M. 2015. Breeding for FHB resistance via *Fusarium* damaged kernels and Deoxynivalenol accumulation as well as inoculation methods in winter wheat. *Agricultural Sciences*, 6: 970–1002.
- Sutton, J. C.: Epidemiology of wheat head blight and maize ear rot caused by *Fusarium graminearum*. *Canadian J. of Plant Pathology*, 1982, 4, s. 195–209.